מאי קעביד. כגולם שמעתין ג"ל מאי קעביד טפי מחמיריי ויטלם כל אחד חלקו ואין לומר לליפטר למניח פרק הפרה (לקמן נח.) אחד המוקק בור ל' ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים כולם מיחייבין אע"ג דבשלו אינו אלא מקצת מיתתו ואילטריכא למיתני לאחרון חייב: **מאי קעביד.** זה נכנס לתקן וכי בשביל שהשלים חייב עד שיגמור כל המלאכה: **מרבה נזקין.** שהרבה חבילות זמורות בהלקה של חבירו וקיבלה ע"י החבילות לגדים אחרים שהיה נדין שהכל הוא חייב ולא הרשעון[ו]: **פשיטא.** ולמה הוא לן למיתנייה הרי הרשעון לא מייע כלום לכל מה שנשקיע ליה מעמיל ואזיל אצל מוסר בור שנעשה רוב מיתתו הוא עושה שלא התחרון מקרבה: **כגון שפתח בר חבירו.** שהיה בעל נכר: **פשיטא.** שלא למי לגזור שהרשעון גרם נזקין והרג חליו או רובו שלא משום הכי הוא למפטר לחמר ליה מי לאו אתה הוא מתחיל אצל חבירו כלום כל זמן שלא נפ"ז זה: **מסייעא.** לספסל: **היכא מיפטר.** הואיל ומותצת הכי אצל מוסר שורו ומרגה בחבילות לא מתנייתא ניהו שלא מסברת הוו מקשי להו: **הכלאו חיהו הוה מיפטר נפרי שני.** ולהכי אצטריך למיתנייה לתשמועינן לספי' הכי חייב ומיהו בהדי הכיא הוה לחופר בור לא מצי למיתנייה לתחוי הך הכשרי בתקלת נזקו חלה שלא כל נזק שהרשעונים לא התחילו לשברן כי היכי לחופר בור ט' הזיקתו הבל חום של ט' והבל חום של י' הרגו: **ונימא נהו מי נאו אחון בדידי.** לאחוד לא הוה מיתבר ואתם כשיבשתי היה לכם לעמוד ומלחה עמדתם אתם כמוני שברתם וגבי מצלים בור לעשרה ליכא למקשוי הכי למאי הוה ליה לקמת למיעבד: **לא צריכא דכהדי דסמיך עלייהו.** [ג] לעולם דבלאו חיהו לא הוה מיתבר כלל ודקתמרת פשיטא לא צריכא דלא יבא עלה שלא עמד על רגליו ונסמך עליהם ואתא לתשמועינן דכמו כגופו דמי: **סמך נהו.** נסמך עליהם ולא יכלו לעמוד. ליתנע מחריצ לזגג מזגג גרסינן כלתמרינן בעלמא מזי למיזגג עליה (שבת דף מח.): **פטורין.** שאין יזוע על ידי מי נהרג: **שקיבל מיתתו.** ופלוגתייהו דרבי יהודה בן בתירא ורבנן גבי מפ' בשהדרין בפרק שלו הן הנשרפין (דף עח.) ר' יהודה סבר כי יכה כל נפש שלא כתיב[ח] דמשמע כל דהו נפש ורבנן סברי כולה נפש משמע והיינו הכשרתי

בנזקן לא קתני אלא בתשלומי נזקו תניא להא דתנו רבנן[ט] תשלומי נזק מלמד[י] שהבעלים מטפלין בנבילה מנא הני מילי אמר ר' אמי דאמר קרא[א] מכה נפש בהמה ישלמנה אל תקרי ישלמנה אלא ישלימנה רב כהנא אמר מהכא[ב] אם טרף יטרף ויביאהו עד הטרפה לא ישלם עד טרפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם חזקיה אמר מהכא[ג] והמת יהיה לו ליניזק וכן תנא דבי חזקיה והמת יהיה לו לניזק אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויא ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק והמת יהיה לו למה לי ש"מ לניזק וצריכא דאי כתב רחמנא מכה בהמה ישלמנה משום דלא שכיחא אבל טרפה דשכיחא אימא לא צריכא ואי אשמועינן טרפה משום דממילא אבל מכה בהמה דבידים אימא לא ואי אשמועינן הני תרתי הא משום דלא שכיחא והא משום דממילא אבל והמת יהיה לו דשכיחא ובידים אימא לא ואי אשמועינן המת יהיה לו משום דממונא קא מזיק אבל הכא דבגופא מזיק אימא לא צריכא א"ל רב כהנא[ז] לרב אלא מעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא לאו הכי הוה אמינא נבילה דמזיק הויא השתא אי אית ליה לדידיה כמה טריפות יהיב ליה דאמר מר ישיב[ה] לרבות שוה כסף ואפילו סובין דידיה מבעיא לא נצרכא אלא לפחת נבילה לימא פחת נבילה תנאי היא דתניא אם טרף יטרף יביאהו עד יביא

אי דבלאו איהו לא אזלא פשיטא אלא דבלאו איהו אזלא מאי קא עביד מתקיף לה רב פפא והא איכא הא דתניא א"ה שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו האחרון חייב ואמר רב פפא כגון פפא בר אבא היכי דמי אילימא דבלאו איהו לא איתבר פשיטא אלא דבלאו איהו נמי איתבר מאי קעביד סוף סוף מתניתא היכא מתרצא לא צריכא דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי והשתא איתבר בחדא שעה דאמרי ליה אי לאו את הוי יתבינן טפי פורתא וקיימין [א] ולימא להו אי לאו אתון בדידי לא הוה מיתבר לא צריכא דבהדי דסמיך בהו תבר [ב] פשיטא מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי קמ"ל דכחו כגופו דמי דכל היכא דגופו תבר כחו נמי תבר ותו ליכא והא איכא הא דתניא[ג] הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו בקטלא לא קמיירי ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמיירי ולא והא אוקימנן דלא כרבי דלא כר' וכרבנן מוקמינן כר' יהודה בן בתירא ולא כרבנן לא מוקמינן: חבתי בתשלומי נזקו: חבתי בנזקו לא קתני אלא בתשלומי נזקו תניא להא דתנו רבנן[ט] תשלומי נזק מלמד[י] שהבעלים מטפלין בנבילה מנא הני מילי אמר ר' אמי דאמר קרא[א] מכה נפש בהמה ישלמנה אל תקרי ישלמנה אלא ישלימנה רב כהנא אמר מהכא[ב] אם טרף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם עד טרפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם חזקיה אמר מהכא[ג] והמת יהיה לו ליניזק וכן תנא דבי חזקיה והמת יהיה לו לניזק אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויא השתא אי אית ליה לדידיה כמה טריפות יהיב ליה דאמר מר ישיב[ה] לרבות שוה כסף ואפילו סובין דידיה מבעיא לא נצרכא אלא לפחת נבילה לימא פחת נבילה תנאי היא דתניא אם טרף יטרף יביאהו עד יביא

בגמ' נזקו דומיא דמופר בור שהרשעון הזיק והתחרון הרג: **הלא כרבי ורבנן מוקמינן.** להלכה כרבים: **נזקו לא קתני.** ליליהוי משמע שישלם שור גמור מי והוא יטול את הנבילה: **הלא בפשוטי נזקו.** דמשמע השלמה שיטול ניזק את הנבילה וזה משלים לו מה שפחתתו מיתה: **פשוטי נזקו מלמד הוי.** לשון השלמה משלים לו לניזק: **הבעלים מטפלין בנבילה.** כלומר נוטלין את הנבילה: **ישלימנה.** משמע שישלם המותר: **יביאהו עד.** דריש השתא הכי שם טרוף יטרף השור בפשיעתו של שומר שכר להכי קרא בשומר שכר כתיב כלתמרינן בהשואל (ב"מ דף צד:) פרשה שנייה נאמרה בשומר שכר יביאהו עד הטרפה ישלם כל דהיזק עד דמי הטרפה אבל דמי הטריפה עצמה לא ישלם דניזק מטפל וטורח בנבילה למוכרה: **אי ס"ד נבילה דמזיק.** והאי והמת יהיה לו למזיק קאמר: **ונשפוך.** קרא מיניה ללא אצטריך להכי לפשיטא לן כיון דשלם שור תמת השור נבילה שלו היא: **לניזק.** שיטלנו בדמיו ועליו ישלים המזיק: **מכה בהמה לא שביחא.** שיהא שלם מזיק בהמה של חבירו לפיכך לא החמיר עליו הכתוב לטרוח בתכירת הנבילה: **טריפה דממילא.** שהשור טרפה והשומר לא נתכוון לתמנו לתכי חם רחמנא עליה ללא למיטרח בנבילה: **דכידים.** קא מזיק לימא על המזיק לטרוח בנבילה ומשלם הדמים קמ"ל: **והמת יהיה לו.** משמע בשור נגח דשכיח ובידים הוא ממש[ט] (שהשור) שהוא[י] (ממונו של מזיק) נתכוין להזיק: שומר שכר שפשע ונטרפה על ידי זאב כמזיק גופו מזיק ליה שהרי היה עליו לשומרה: **השתא אי הוו ליה טריפות.** למזיק כשיעור כל דמי נזקו הוא יהיב ליה בעל כרחיה לניזק לתמר מר יזיב לרשות כו' לידיה מיבעיא: **לא צריכא.** הא דכתב קרא לניזק מטפל בנבילה: **לא לפחת נבילה.** דהכי לימר רחמנא דמשעת מיתה קאי ברשותיה לניזק ואם הסריח ופחתה דמים משעת מיתה ועד שעת העמדה בדין פסידא לניזק הוא ומשלם ליה מזיק מה שהזק הוי יתר על הדמים שהיתה נבילה שוה בשעת מיתה:

ופטור

צד א ב ג מיי' פ"ו מהל' מוכר ומזיק הלכה טו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפח:

צה ד מיי' פ"ל מהל' רוצח ומשמיר נפש הלכה ו סמג לאוין קסג:

צו ה מיי' פ"ו מהל' מזיק ומקום הלכה יג סמג עשין סח טור ש"ע ח"מ סי' תג סעיף ג:

צז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

מוסף רש"י

הכוהו עשרה בני אדם כו' כולן פטורין. דניעין שיכה כל נפש לחדם, כל הנפש ואין כאן מכה כל הנפש, ופטורים ממיתה (לקמן נב.). **תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה.** מנא דמיתניתן דתנן מצלם תשלומי נזק במיטב הלכך ומנא עלה בברייתא דהאי דנקט מנא דמתני' תשלומי נזק ולא מנא מצלם את המזק, לתשמועינן שאע"פ שניזק טוטל את נבילתו ומטפל בה ומוכרה ומשלים מעלים עליה מה שהיינתו מוזיל, אם מה תלי ואם מועד הכל (כתובות מא.) שמין לו הנבילה של בהמתו שמתה על ידי זה שהזיקה לו ועליה מוסף ומשלם למיכן (ב"מ צז.). **ישיב.** כאן יניע לנעלין, דהוה ליה למיכתב בעל הכור ישלם כאן לנעלין, יניע לכאן לחמנא למה לי, הואיל וכבר כתיב ישלם, לרבות כל הסכות (לעיל ז.).

רבינו חננאל

ואקש' וכי אין מכשיר מקצת נזק וחייב בכל אלא זה. והתניא ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו, ובא אחר וישב עמהן ושברו, אחרון חייב. ואתינן לתחוייה כדהתינן מסר שורו לה' בני אדם ומרבה בחבילות, ואוקימנא דזגא מיזגא ובלא איהו לא מיתבר. מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי, קמ"ל. אוקימנא להא דת"ר הכשרתי מקצת נזקו כר' כרבנן ודלא כר'. ואקש' והתניא הכוהו ר' בני אדם בי' מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין. ר' יהודה בין בתירה אומ' אחרון חייב שקירב מיתתו. הנה ר' יהודה בין בתירה סבר המכשיר במקצת נזק חייב בכולו, נוקמיה לדידיה. ומפרקינן דחתנן לה מיחידאה ומוקמינן לה כרבים שפיר, אבל לדחוויה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירה דהוא יחיד, לא. **פיס' חבתי בתשלומי נזקו.** דייקינן ממתני' שאינו חייב בכל הנזק אלא בתשלומו, כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בנבילה. ואפיקה ר' אמי ממכה בהמה ישלמנה, דריש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מיהא הטרפה לא ישלם, כלומ' מה שהיתה שוה עד

תורה אור השלם

1. וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: ויקרא כד יח
2. אִם טָרֹף יִטָּרֵף יְבִאֵהוּ עֵד הַטְּרֵפָה לֹא יְשַׁלֵּם: שמות כב יב
3. אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נֹגֵחַ הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְלֹא יַשְׁמִרֶנּוּ בְּעָלָיו שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לו
4. בְּעֵל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לד

גליון הש"ס

גמרא קב"ל דכחו כגופו. לקמן דף י ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולימא להו מי נאו אחון בדידי לא הוה מיתבר). תפ"מ וכ"ב הכמכ"ם (י"ג ולימא עד ל"ב: [ב] שם פשיטא. כ"ב הכמכ"ם (י"ג כאן אלא קודם ל"ב. (ועי' בהגר"ע סימן שפח): [ג] רש"י ד"ה לניזק כו' לעולם כו' כ"ב רש"י מפרש דקתני ולימא כו' קאי גם אחרישן לחלק בין מיתבר כלל דאי אלמסיק ליה מאי קאמר דהכלי כו' מיתבר כו' ק"ל כלל ופלוגתייהו דרבי יהודה בן בתירה ורבנן מפ' בשהדרין בפרק שלו הן הנשרפין (דף עח.) ר' יהודה סבר כי יכה כל נפש אלא משמע כל דהו נפש ורבנן סברי כולה נפש משמע והיינו הכשרתי

ו) **אי דבלאו איהו לא אזלא.** כגון שהיו עסקיו לעיני **פשיטא.** אין זו הכשרתי במקצת נזקו אלא אלא כל נזקו ואם למי להשליש בור לעשרה לעיל"ג דקי"ל בור ט' לגמ עבדי מיתה נזקין מיהא עבדי וסייע הרשעון בהגרמת מיתתו ואילטריכא למיתני לאחרון חייב: **מאי קעביד.** זה נכנס לתקן וכי בשביל שהשלים חייב עד שיגמור כל המלאכה: **מרבה נזקין.** שהרבה חבילות זמורות בהלקה של חבירו וקיבלה ע"י החבילות לגדים אחרים שהיה נדין שהכל הוא חייב ולא הרשעון[ו]: **פשיטא.** ולמה הוא לן למיתנייה הרי הרשעון לא מייע כלום לכל מה שנשקיע ליה מעמיל ואזיל אצל מוסר בור שנעשה רוב מיתתו הוא עושה שלא התחרון מקרבה: **כגון שפתח בר חבירו.** שהיה בעל נכר: **פשיטא.** שלא למי לגזור שהרשעון גרם נזקין והרג חליו או רובו שלא משום הכי הוא למפטר לחמר ליה מי לאו אתה הוא מתחיל אצל חבירו כלום כל זמן שלא נפ"ז זה: **מסייעא.** לספסל: **היכא מיפטר.** הואיל ומותצת הכי אצל מוסר שורו ומרגה בחבילות לא מתנייתא ניהו שלא מסברת הוו מקשי להו: **הכלאו חיהו הוה מיפטר נפרי שני.** ולהכי אצטריך למיתנייה לתשמועינן לספי' הכי חייב ומיהו בהדי הכיא הוה לחופר בור לא מצי למיתנייה לתחוי הך הכשרי בתקלת נזקו חלה שלא כל נזק שהרשעונים לא התחילו לשברן כי היכי לחופר בור ט' הזיקתו הבל חום של ט' והבל חום של י' הרגו: **ונימא נהו מי נאו אחון בדידי.** לאחוד לא הוה מיתבר ואתם כשיבשתי היה לכם לעמוד ומלחה עמדתם אתם כמוני שברתם וגבי מצלים בור לעשרה ליכא למקשוי הכי למאי הוה ליה לקמת למיעבד: **לא צריכא דכהדי דסמיך עלייהו.** [ג] לעולם דבלאו חיהו לא הוה מיתבר כלל ודקתמרת פשיטא לא צריכא דלא יבא עלה שלא עמד על רגליו ונסמך עליהם ואתא לתשמועינן דכמו כגופו דמי: **סמך נהו.** נסמך עליהם ולא יכלו לעמוד. ליתנע מחריצ לזגג מזגג גרסינן כלתמרינן בעלמא מזי למיזגג עליה (שבת דף מח.): **פטורין.** שאין יזוע על ידי מי נהרג: **שקיבל מיתתו.** ופלוגתייהו דרבי יהודה בן בתירה ורבנן מפ' בשהדרין בפרק שלו הן הנשרפין (דף עח.) ר' יהודה סבר כי יכה כל נפש אלא משמע כל דהו נפש ורבנן סברי כולה נפש משמע והיינו הכשרתי

ז) לקמן כו: סנהדרין עח., ג) [תוספת' פ"ג], ד) [לקמן טו. נב:], ה) ג"ז כרבנן וכן הוא בתמ"ר ועי' ב"מ, ט) [לעיל ז. וש"נ], ו) שייך לע"ל, ז) ע"כ שייך לע"ל, ח) [ויקרא כד], ט) רש"ל מ"ז,

ח) וכ"פ הכ"ם בשלילות בשמות כג', ח"ל 'כלומר משמיעה שוה עד שעשת עכשיו עליה שמשוה כמו שהיתה שוה מעיקרא',